

2.1.16-32

*Η καταστροφή του αθηναϊκού στόλου στους Αιγός ποταμούς***ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**

- 1.16 Οι Αθηναίοι έχοντας ως ορμητήριο την Σάμο λεηλατούσαν την γη του βασιλέα και έπλεαν εναντίον της Χίου και της Εφέσου και προετοιμάζονταν για να ναυμαχήσουν· και εξέλεξαν στρατηγούς, επιπλέον αυτών που ήδη είχαν, τον Μένανδρο, τον Τυδέα και τον Κηφισόδοτο.
- 1.17 Ο Λύσανδρος απέπλευσε από την Ρόδο και παραπλέοντας τα ιωνικά παράλια και κατευθύνθηκε προς τον Ελλήσποντο, απ' όπου έφευγαν τα εμπορικά αθηναϊκά πλοία, και προς τις συμμαχικές τους πόλεις που είχαν αποστατήσει. Συγχρόνως και οι Αθηναίοι απέπλευσαν από την Χίο, αλλά βγήκαν ανοιχτά στο πέλαγος, γιατί η ασιατική ακτή ήταν εχθρική σ' αυτούς.
- 1.18 Ενώ ο Λύσανδρος από την Άβυδο πλέοντας κοντά στην ακτή έφτασε στην Λάμψακο που ήταν σύμμαχος των Αθηναίων, και οι Αβυδηνοί και οι υπόλοιποι σύμμαχοι έφθασαν διά ξηράς, με αρχηγό τους τον Θώρακα τον Λακεδαιμόνιο.
- 1.19 Επιτέθηκαν και κατέλαβαν με έφοδο την πόλη που ήταν πλούσια σε κρασί και σιτηρά και γεμάτη με όλα τα εφόδια που χρειάζονταν και οι στρατιώτες την λεηλάτησαν, αλλά τους ελεύθερους πολίτες δεν τους πείραξε ο Λύσανδρος.
- 1.20 Οι Αθηναίοι ακολουθώντας τον κατά πόδας με το στόλο τους αγκυροβόλησαν στον Ελαιούντα της Χερσονήσου με εκατόν ογδόντα πλοία. Εκεί λοιπόν, ενώ προγευματίζαν, έφτασε σ' αυτούς η είδηση για όσα έγιναν στην Λάμψακο, και αμέσως ανοίχτηκαν και άραξαν στην Σηστό.
- 1.21 Από εκεί, μόλις εσπευσμένα εφοδιάστηκαν με τρόφιμα, έπλευσαν στους Αιγός ποταμούς, απέναντι από την Λάμψακο, όπου ο Ελλήσποντος έχει πλάτος περίπου δεκαπέντε στάδια. Εκεί και δειπνούσαν.
- 1.22 Ο Λύσανδρος την επόμενη νύχτα, προς τα ξημερώματα έδωσε σήμα να επιβιβαστούν οι ναύτες στα πλοία, αφού προγευματίσουν· και αφού έκανε όλες τις προετοιμασίες σαν για να είναι έτοιμος για ναυμαχία και κρέμασε τα παραπετάσματα στα πλάγια των πλοίων, έδωσε εντολή κανείς να μην κινηθεί από την παράταξη ούτε να ανοιχτεί στο πέλαγος.
- 1.23 Οι Αθηναίοι, μόλις βγήκε ο ήλιος, παρατάχθηκαν μπροστά από το λιμάνι κατά μέτωπο με την πρόθεση να ναυμαχήσουν. Επειδή όμως ο Λύσανδρος δεν ανοίχτηκε για να τους αντιμετωπίσει και ήταν πλέον βραδάκι, γύρισαν πίσω τα πλοία στους Αιγός ποταμούς.
- 1.24 Ο Λύσανδρος εν τω μεταξύ έδωσε διαταγή στα πιο γρήγορα από τα πλοία του να παρακολουθήσουν τους Αθηναίους και αφού παρατηρήσουν τί κάνουν, όταν αποβιβαστούν, να φύγουν και να του δώσουν αναφορά. Και δεν αποβίβασε τους στρατιώτες του προτού γυρίσουν αυτά. Και το ίδιο επαναλάμβανε για τέσσερις μέρες, ενώ οι Αθηναίοι εξακολουθούσαν να ανοίγονται εναντίον του.
- 1.25 Ο Αλκιβιάδης παρατηρώντας ψηλά από τα τείχη του ότι οι Αθηναίοι ήταν αγκυροβολημένοι σε ακτή χωρίς λιμάνι και μακριά από κάποια πόλη και ότι προμηθεύονταν τα τρόφιμά τους από την Σηστό που απείχε δέκα πέντε στάδια από τα πλοία, ενώ οι αντίπαλοί τους ήταν μέσα σε λιμάνι και κοντά σε πόλη και έτσι είχαν ό,τι χρειάζονταν, τους είπε ότι δεν είναι αραγμένοι σε καλό μέρος και τους συμβούλευε να μετασταθμεύσουν στην Σηστό όπου θα ήταν μέσα σε λιμάνι και κοντά σε πόλη· εκεί σταθμεύοντας, είπε, θα ναυμαχήσετε, όταν εσείς επιλέξετε.
- 1.26 Οι στρατηγοί όμως, και κυρίως ο Τυδέας και ο Μένανδρος, τον διέταξαν να φύγει· γιατί τώρα αυτοί είναι στρατηγοί και όχι εκείνος. Και ο Αλκιβιάδης αποχώρησε αμέσως.
- 1.27 Ο Λύσανδρος, την πέμπτη πια μέρα που οι Αθηναίοι έπλεαν εναντίον του, έδωσε εντολή σ' αυτούς που κατά διαταγή του τους παρακολουθούσαν, όταν τους δουν να έχουν αποβιβαστεί και διασκορπιστεί σε όλη την Χερσόνησο (πράγμα που έκαναν κάθε μέρα και περισσότερο, γιατί και τα τρόφιμά τους αγόραζαν από μακριά και υποτιμούσαν τον Λύσανδρο, επειδή δεν έβγαινε από το λιμάνι να τους αντιμετωπίσει) να πλεύσουν αμέσως πίσω προς αυτόν και στη μέση της διαδρομής να υψώσουν ασπίδα. Και αυτοί εκτέλεσαν τις εντολές του.

- 1.28 Ο Λύσανδρος, στη συνέχεια, έκανε σήμα να πλεύσει ο στόλος ολοταχώς, ενώ ταυτόχρονα ακολουθούσε από την παραλία ο Θώρακας με το πεζικό. Ο Κόνωνας βλέποντας την επίθεση του εχθρικού στόλου σήμανε να τρέξουν οι άνδρες τάχιστα στα πλοία. Καθώς όμως οι άνδρες ήταν διασκορπισμένοι, άλλα από τα πλοία βρέθηκαν με δυο σειρές κωπηλάτες, άλλα με μία και άλλα εντελώς άδεια. Μόνο το πλοίο του Κόνωνα και άλλα επτά που ήταν γύρω του πλήρως επανδρωμένα και η Πάραλος ανοίχτηκαν όλα μαζί στο πέλαγος. Όλα τα άλλα ο Λύσανδρος τα κατέλαβε κοντά στην ακτή. Ενώ τους περισσότερους άντρες τους μάζεψε από τη στεριά, και κάποιοι μόνον ξέφυγαν στο χαμηλό τείχος.
- 1.29 Ο Κόνωνας φεύγοντας με τα εννέα πλοία, επειδή κατάλαβε ότι η υπόθεση είχε χαθεί για τους Αθηναίους, πιάνοντας με τα πλοία στην Αβαρνίδα, το ακρωτήριο της Λαμψάκου, πήρε τα μεγάλα ιστία των σπαρτιατικών πλοίων που τα είχε αφήσει εκεί ο Λύσανδρος και ο ίδιος με τα οκτώ πλοία κατευθύνθηκε προς τον Ευαγόρα στην Κύπρο, ενώ η Πάραλος προς την Αθήνα για να αναγγείλει τα γεγονότα.
- 1.30 Ο Λύσανδρος μετέφερε τα πλοία και τους αιχμαλώτους και όλα τα άλλα στην Λάμψακο, είχε συλλάβει μάλιστα και άλλους από τους στρατηγούς και μεταξύ αυτών και τον Φιλοκλή και τον Αδείμαντο. Και την ίδια μέρα της επιτυχίας του έστειλε στην Λακεδαίμονα τον Θεόπομπο τον Μιλήσιο πειρατή για να αναγγείλει τα γεγονότα, ο οποίος έφτασε σε τρεις ημέρες και έφερε την είδηση.
- 1.31 Μετά από αυτές τις ενέργειες συγκάλεσε συνέλευση των συμμάχων και τους έθεσε ως θέμα να αποφασίσουν για την τύχη των αιχμαλώτων. Στην συγκέντρωση ακούστηκαν πολλές κατηγορίες εναντίον των Αθηναίων και για όσες παραβιάσεις του πολεμικού δικαίου είχαν ήδη διαπράξει και για όσα είχαν με ψηφοφορία αποφασίσει να κάνουν, αν νικήσουν στη ναυμαχία, να κόψουν δηλαδή το δεξί χέρι όλων όσοι θα αιχμαλωτιζόνταν, και επειδή, όταν κατέλαβαν δύο τριήρεις, μια Κορινθιακή και μια Ανδριώτικη, πέταξαν όλο το πλήρωμά τους στη θάλασσα. Και ήταν ο Φιλοκλής ο στρατηγός των Αθηναίων που διέταξε την εκτέλεσή τους.
- 1.32 Διατυπώθηκαν και άλλες πολλές κατηγορίες εναντίον τους και τέλος αποφασίσθηκε να σκοτώσουν από τους αιχμαλώτους όσους ήταν Αθηναίοι εκτός από τον Αδείμαντο, γιατί ήταν ο μόνος στη συνέλευση που εναντιώθηκε στο ψήφισμα για το κόψιμο των χεριών των αιχμαλώτων· όμως κατηγορήθηκε από κάποιους, αργότερα, ότι πρόδωσε τον στόλο. Και ο Λύσανδρος αφού πρώτα ρώτησε τον Φιλοκλή, [ο οποίος έριξε στη θάλασσα τους Ανδρίους και τους Κορινθίους] τί αξίζει να πάθει αφού ήταν αυτός που ξεκίνησε τα εγκλήματα πολέμου εις βάρος Ελλήνων, τον κατέσφαξε.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Οι κινήσεις των Αθηναίων κατά τη διάρκεια αυτής της εκστρατείας δείχνουν στρατηγική ετοιμότητα, αλλά και ανταγωνιστική δραστηριότητα: α) λεηλατούσαν την περσική επικράτεια για να τιμωρήσουν τους Πέρσες που υποστήριζαν τους αντιπάλους τους, β) εκστρατεύουν εναντίον της Χίου και της Εφέσου, καθώς αυτές οι πόλεις λειτουργούσαν ως ορμητήρια για τους Λακεδαιμονίους, γ) ετοιμάζονταν για ναυμαχία, πιστεύοντας ότι είχαν το πλεονέκτημα λόγω του αξιόμαχου στόλου τους, δ) εκλέγουν νέους στρατηγούς, όπως τον Μένανδρο, τον Τυδέα και τον Κηφισόδοτο, επειδή ήθελαν να είναι έτοιμοι για τη σύγκρουση και ε) από τη Χίο κατευθύνονται στο πέλαγος, αποφεύγοντας τις εχθρικές παραλιακές πόλεις της Μικράς Ασίας.

Από την άλλη πλευρά, οι κινήσεις των Λακεδαιμονίων, υπό τη διοίκηση του Λυσάνδρου, είναι στρατηγικά οργανωμένες και συντονισμένες: α) ο Λύσανδρος αποπλέει από τη Ρόδο προς τον Ελλήσποντο για να εμποδίσει την αποστολή σιτηρών προς την πολιορκημένη Αθήνα και να επαναφέρει τις πόλεις που είχαν αποστατήσει από την σπαρτιατική συμμαχία, β) από την Άβυδο κατευθύνεται παραλιακά προς τη Λάμψακο, λόγω της συμμαχίας της με τους Αθηναίους, γ) ο στρατηγός Θώραξ με τους συμμάχους του καταφθάνει προς τη Λάμψακο για να στηρίξει τον Λύσανδρο, δ) διοργανώνουν διμέτωπη επίθεση κατά της Λαμψάκου, την οποία και καταλαμβάνουν.

Ο Λύσανδρος, με τη συνετή και υπομονετική στρατηγική του, καταλαμβάνει τη Λάμψακο και τη λεηλατεί, χωρίς ωστόσο να την καταστρέψει εντελώς. Αντί να πουλήσει τους κατοίκους της ως δούλους, τη χρησιμοποιεί ως σταθμό ανεφοδιασμού για τις στρατιωτικές του επιχειρήσεις. Οι Λακεδαιμόνιοι, σε αντίθεση με τους Αθηναίους, εξασφάλιζαν τη συντήρησή τους μέσω λεηλασιών και αρπαγών, ενώ οι Αθηναίοι αγόραζαν τα τρόφιμά τους από τις τοπικές αγορές.

Η στρατηγική του Λυσάνδρου φανερώνει ευφυΐα και ρεαλισμό. Ετοιμάζει τον στόλο του, αλλά αποφεύγει την αναμέτρηση στη θάλασσα με τους Αθηναίους, που είχαν το πλεονέκτημα λόγω της ναυτικής τους εμπειρίας. Σκοπός του είναι να αιφνιδιάσει τους Αθηναίους, ενώ αποφεύγει να εμφανιστεί ως δειλός ή αδύναμος. Οι Αθηναίοι, γεμάτοι αυτοπεποίθηση από την νίκη τους στις Αργινούσες, παρατάσσονται για να ναυμαχήσουν, αλλά ο Λύσανδρος δεν βγαίνει για να τους αντιμετωπίσει, προκαλώντας τους απογοήτευση και σύγχυση.

Οι στρατηγοί των Αθηναίων, πεισμένοι ότι ο Λύσανδρος φοβάται να συγκρουστεί μαζί τους, δεν παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία τους. Ο Λύσανδρος συνεχίζει να παραπλανεί τους Αθηναίους, ενισχύοντας την εντύπωση ότι προετοιμάζεται για ναυμαχία, ενώ στην πραγματικότητα προετοιμάζει τη στρατηγική του για την αιφνιδιαστική επίθεση. Στις επόμενες ημέρες, τα πληρώματα των Αθηναίων διασκορπίζονται για να προμηθευτούν τρόφιμα, και ο Λύσανδρος εκμεταλλεύεται την κατάσταση.

Στην κρίσιμη στιγμή, ο Λύσανδρος διατάσσει τα ταχύπλοα να παρακολουθήσουν τους Αθηναίους και, όταν διαπιστώνουν ότι τα πληρώματα τους έχουν απομακρυνθεί από τα πλοία τους, δίνει την εντολή για την επίθεση. Η αιφνιδιαστική αυτή επίθεση προκαλεί πανικό και σύγχυση στους Αθηναίους. Οι περισσότεροι από τους πλοίαρχους των Αθηναίων δεν προλαβαίνουν να επιστρέψουν στα πλοία τους και η ήττα είναι καταλυτική.

Η ήττα των Αθηναίων είναι συντριπτική: περίπου 170 πλοία και 35.000 άνδρες αιχμαλωτίζονται, ενώ μόλις 9 πλοία καταφέρνουν να διαφύγουν. Η συντριβή αυτή αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα της στρατηγικής του Λυσάνδρου, ο οποίος κατάφερε να εκμεταλλευτεί την αφέλεια και την επιπολαιότητα των Αθηναίων.

Μετά τη νίκη του ο Λύσανδρος καλεί τους συμμάχους του για να αποφασίσουν για την τύχη των αιχμαλώτων. Την ενέργειά του αυτή προφανώς υπαγορεύει η σοβαρότητα του ζητήματος, αφού ανάμεσα στους αιχμαλώτους βρίσκονται και κάποιοι στρατηγοί. Φαίνεται πως ο Λύσανδρος δε θέλει να αναλάβει μόνος του την ευθύνη της απόφασης για ένα τόσο σημαντικό θέμα.

Οι κατηγορίες που διατυπώνονται σε βάρος των Αθηναίων είναι πολλές. Κατηγορούνται ως εγκληματίες πολέμου, αφού στο παρελθόν είχαν παραβιάσει άγραφους νόμους με πανελλήνια ισχύ για την τύχη ομήρων και αιχμαλώτων, αλλά και επειδή είχαν αποφασίσει να κόψουν το δεξί χέρι όλων των αιχμαλώτων σε περίπτωση που νικούσαν στους Αιγός ποταμούς. Για τον λόγο αυτό κατηγορούνται οι Αθηναίοι και ειδικότερα ο Φιλοκλής για ανήθικη και απάνθρωπη συμπεριφορά. Αναφέρεται επίσης ότι με εντολή του Φιλοκλή, όταν κυρίευσαν δύο τριήρεις, μία των Κορινθίων και μία των Ανδρίων, από μίσος για αυτούς πέταξαν τα πληρώματα στη θάλασσα. Τελικά, όλοι οι αιχμάλωτοι Αθηναίοι καταδικάζονται σε θάνατο.

Μετά τη διατύπωση των κατηγοριών αποφασίζεται η θανάτωση όλων των Αθηναίων αιχμαλώτων, εκτός από τον Αδείμαντο. Ο στρατηγός Φιλοκλής μάλιστα σφαγιάζεται από τον ίδιο τον Λύσανδρο. Ο Αδείμαντος απαλλάχτηκε γιατί είχε αντιταχθεί στην πρόταση για τον ακρωτηριασμό των αιχμαλώτων. Σύμφωνα ωστόσο με άλλη άποψη, η διαφορετική αντιμετώπιση του Αδείμαντου οφείλεται στο γεγονός ότι στους Αιγός ποταμούς πρόδωσε στους Λακεδαιμονίους τον στόλο των Αθηναίων – κάτι που πίστευαν πολλοί Αθηναίοι πολίτες. Συγκεκριμένα, στην Αθήνα επικράτησε η άποψη ότι ο Αδείμαντος, ο Τυδέας και πιθανόν και άλλοι Αθηναίοι είχαν δωροδοκηθεί από τους Σπαρτιάτες και στο γεγονός αυτό οφείλονταν όλες οι παραλείψεις τους και η εικόνα διάλυσης που παρουσίασε ο αθηναϊκός στόλος.

Η στάση του Λυσάνδρου και των συμμάχων του είναι αντιφατική. Από τη μία, θεωρούν τους Αθηναίους εγκληματίες πολέμου, επειδή παραβίασαν άγραφους νόμους για την τύχη των αιχμαλώτων, και από την άλλη, φέρονται και οι ίδιοι στους Αθηναίους αιχμαλώτους με εκδικητικό και απάνθρωπο τρόπο, παραβιάζοντας με τη σειρά τους άγραφους και καθιερωμένους θεσμούς. Μέσα από τις ενέργειες αυτές και των δύο αντιμαχόμενων πλευρών αναδεικνύεται το σκληρό πρόσωπο του πολέμου, ο οποίος εξաχρειώνει τους ανθρώπους, με αποτέλεσμα να προβαίνουν σε ωμότητες, βιαιότητες και θηριωδίες.